

BALÇIĞA GÖMÜLEN GERÇEKLER

EMO Adana Şubesi

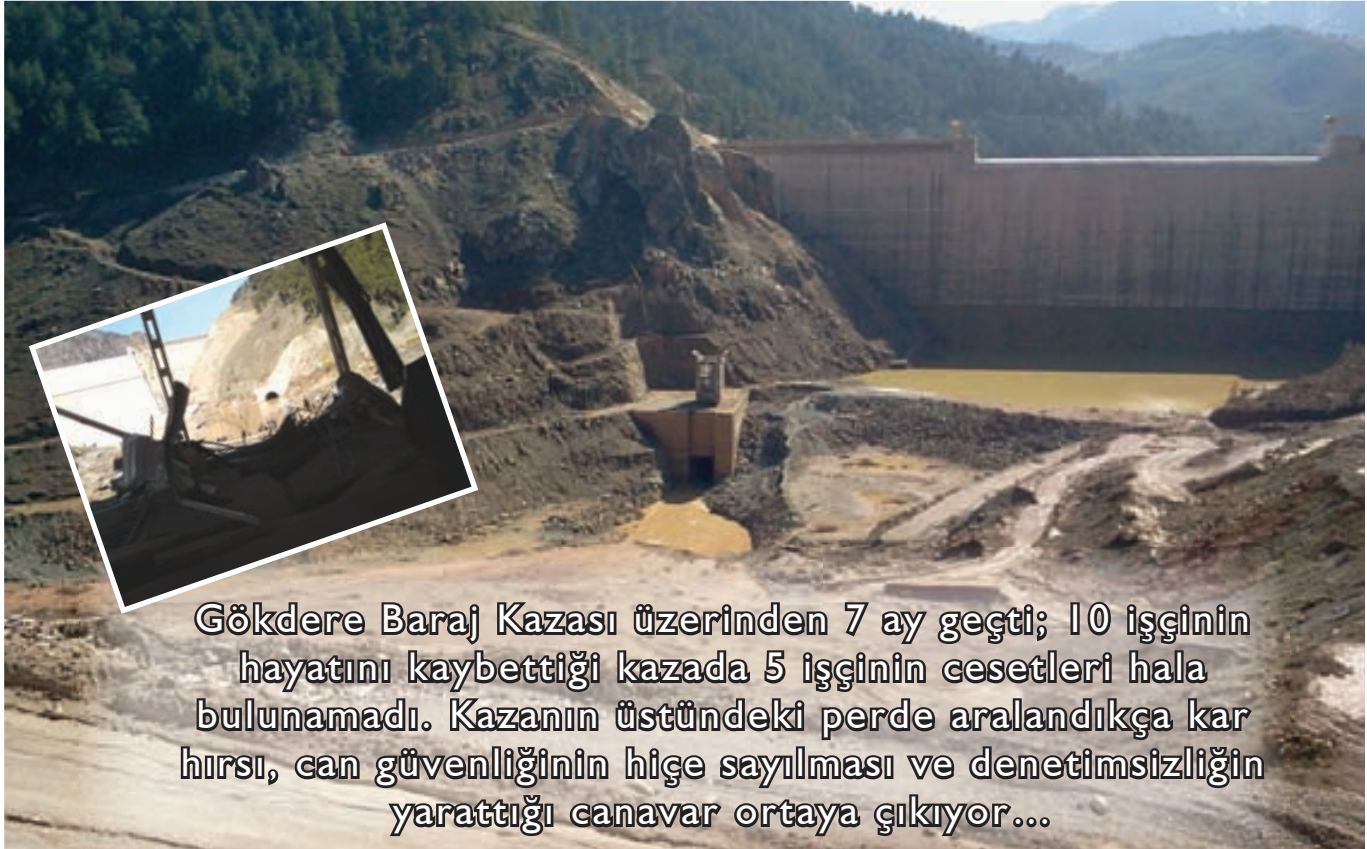
24 Şubat 2012 tarihinde yaşadığımız Gökdere Köprü Barajı'ndaki "kaza"nın üzerinden 7 ay geçti. Hafızalarımızı tazeleyelim. Gökdere Köprü Barajı'nda 9 Şubat 2012 tarihinde su tutulmaya başlanmasının ardından Derivasyon (çevirme) Tünel kapağının kopması ile yaşanan kaza sonucunda şantiyede çalışan 10 işçi hayatını kaybetmişti ki 5 işçinin cesetlerine hala ulaşılamadı. Miktarı henüz tam olarak kestirelemeyen büyük maddi zararların da ortaya çıktığı bu kaza ile AKP Hükümeti'nin su yapılarına yönelik yaklaşımı çöktü. Su kaynaklarının özelleştirilmesi ve kar hırsına terk edilmesiyle daha verimli işletmeler değil, can ve mal güvenliğinin sağlanamadığı sağlıksız yapıların yaratıldığı; denetimlerin başıboş bırakılması ile formalite ve prosedürlerden kurtularak yapıldığı iddia edilen ucuz işin aslında çok pahalıya mal olduğu bir kez daha gözler önüne serildi.

Gökdere Köprü Barajı ve Hidroelektrik Santrali, Adana'nın Kozan İlçesi'nde Seyhan Nehri üzerinde, toplam 156 megavat (MW) kurulu güce sahip bir santral olarak inşa edildi. Lisans sahibi ve yatırımcı olan ENERJİSA Enerji Üretim A.Ş., yüklenici olarak ÖZALTIN-CENGİZ Adi Ortaklığı ile şantiye kontrollük

hizmetlerinde ise SUYAPI Mühendislik ve Müşavirlik A.Ş. ile anlaşmış. İnşaat Projeleri TEMELSU Uluslararası Mühendislik Hizmetleri A.Ş., Hidromekanik işleri projeleri ise RONA Çelik İnşaat ve Ticaret A.Ş. tarafından hazırlanmış.

Olayın hemen ardından 25 Şubat 2012 tarihinde İnşaat Mühendisleri Odası, Makina Mühendisleri Odası ve Elektrik Mühendisleri Odası'nın oluşturduğu heyet olay yerinde teknik bir inceleme yaparak gözlemlerini ve aydınlanmayı bekleyen soruları 28 Şubat 2012 tarihinde kamuoyu ile paylaştılar. Bugün gelinen noktayı incelemeden önce kazaya ilişkin 3 meslek örgütünün oluşturduğu heyetin ön saptama ve sorularını hatırlamakta fayda var:

- *Tünel ve derivasyon kapak projesinin maksimum su basıncına dayanıklı tasarlanmış olması gerekirdi. Proje buna uygun yapılmış mıdır?*
- *İmalatta kullanılan malzemelerin, projeye uygunluk sertifikasyonu kontrol edilmiş midir? Kapağın imalatı ve montajında kullanılan kaynak test ve muayenelerinin projeye uygunluğu kontrol edilmiş midir?*

Gökdere Baraj Kazası üzerinden 7 ay geçti; 10 işçinin hayatını kaybettiği kazada 5 işçinin cesetleri hala bulunamadı. Kazanın üstündeki perde aralandıkça kar hırsı, can güvenliğinin hiçe sayılması ve denetimsizliğin yarattığı canavar ortaya çıkıyor...

- *Kapak yerine ilk konulduğunda yetkili kişiler tarafından gerekli kontrol ve muayeneler yapılmış mıdır? Yapılmışsa kayıt altına alınmış mıdır?*
- *Mekanik tünel kapağını destekleyen üst eşikteki betonarme yapı elemanlarında kopma olduğu görülmüştür. Betonarme yapı elemanlarının kopmasının nedeni yüksek su basıncı mıdır, yoksa teknik şartnameye uygun olmayan beton kalitesi midir?*
- *Barajda su tutulmaya başlandığında, kapaktan su sızıntılarının olduğu ve kum torbalarıyla önlem alınmaya çalışıldığı ifade edilmiştir. Bu denemenin fayda etmediği görüldüğü halde işçiler neden tünelin çıkış ağzında (mansabında) çalıştırılmaya devam edilmiştir?*
- *Böylesi bir yapının acil durum eylem planında mutlaka bulunması gereken “taşkın ve sel” riskine karşın yapılacaklar önceden planlanmış mıdır? Planlanmışsa kaza esnasında ve sonrasında bunların ne kadarı uygulanmıştır?*
- *Barajda su tutulmaya başlanmasından sonra mekanik kapağın arkasına yapılması gereken beton tıkaç, sızıntının devam etmesine ve beton tıkaçın yapılmamasına rağmen işçilerin hala tünelin çıkış ağzında (mansabında) çalıştırılmaya devam edilmesi can kayıplarının bir numaralı nedeni değil midir?*
- *Meydana gelen kaza, proje hatasından mı, uygulamadan mı, uygun olmayan malzeme seçiminden mi, denetim zaaflarından mı kaynaklanmıştır?*

Aradan geçen zaman, 3 meslek örgütünün kazaya ilişkin ilk tespit ve soru işaretlerini büyük ölçüde doğru çıkarmıştır. Farklı kişi ve kurumlarca yapılan ortak tespitler şöyle sıralanabilir:

- *Yıllık akım miktarları dikkate alındığında Köprü barajında su tutulmaya başlanması için kış ve bahar aylarının uygun olmadığı, tutulması zorunlu ise bir takım tedbirler alınması gerektiği ancak bu tedbirlerin alınmadığı,*
- *Su tutulmaya başladıktan sonra kapaklarda oluşan su sızıntısının kabul edilebilir sızıntı miktarının çok üzerinde olduğu ve bu duruma dair ciddi bir müdahalenin yapılmadığı,*
- *Su tutulmaya başlandığı 9 Şubat 2012 tarihinden, kazanın gerçekleştiği 24 Şubat 2012 tarihine kadar 77 milyon metreküp (m³) su depolandığı ve 404.81 kotuna ulaşıldığı, bu kadar hızlı bir artışın derivasyon tüneli kapağında yüksek basınç yüklenmesine neden olduğu ve akabinde yüksek basınç sızıntıları su jetine dönüştürdüğü,*
- *Su tutma aşamasına geçilmeden önce montaja hazır hale getirilmesi gereken dipsavak yapısına dair hazırlığın gerçekleştirilmediği,*

- *Böyle önemli bir yapıya dair sel ve taşkın gibi durumları da içine alacak bir acil durum planının yapılmadığı,*
- *Derivasyon tüneli kapağı yuvasına oturtulurken yuvaranın alt kısımlarında biriken çökelti, çakıl ve beton artıklarının temizlenmediği,*
- *Su tutma işlemi güvenli bir şekilde tamamlanncaya kadar barajın mansap bölgesinde işçi çalıştırılmaması gerektiği halde işçilerin çalıştırıldığı,*

Yukarıda ana hatlarıyla ifade etmeye çalıştığımız eksiklikler bir takım teknik-mesleki açıklara işaret etse de sorun bütünsel olarak ele alındığında asıl olanın yaklaşım olduğu görülecektir.

DSİ tarafından yayınlanan ve su yapılarındaki denetimi özel sektörün insafına terk eden “Su Yapıları Denetim Hizmetleri Yönetmeliği”nin; TMMOB tarafından açılan dava sonucunda, Danıştay tarafından 31 Ekim 2011 tarihinde yürütmesi durdurulmuştu. Gerekli denetimleri yapmamak üzere yönetmelik çıkararak ve yönetmeliği hukuka aykırı bulunarak yürütmesi durdurulduğu halde icra makamı olarak görevini yerine getirmeyen, can ve mal güvenliğini sağlayacak önlemlerin alınmasını sağlamayan ve bu nedenle kazayla ilgili müteselsilen sorumlu olan iktidar ise her zamanki gibi sorumlu-sorumsuz maskesinin arkasına sığınmıştır. Kazadan hemen sonra Orman ve Su İşleri Bakanı Veysel Eroğlu “suçluyu” bulmuş ve açıklamıştır: Yönetmeliği yargıya taşıyan TMMOB ve Yönetmeliğin yürütmesini durduran Danıştay.

Kıbarca soracak olursak “kar öncelikli” bir anlayışla denetim yapılabilmesi ne kadar mümkündür? Hiç uygun olmayan bir zamanda su tutulması kararı verenler için asıl olan kar hırsı değil de nedir? “Kaza”da hayatını kaybeden işçilerin yaşamlarına da aynı kar hırsı sebep olmuştur; işçilerin değil karar verenlerin!

Aslında yaşadığımız bu vahim olay bugüne kadar EMO tarafından yapılan saptamaları doğrular niteliktedir. Enerji sektörü, 3 Mart 2001 tarihinde yürürlüğe giren 4628 sayılı “Elektrik Piyasası Kanunu” ve arkasından 26 Haziran 2003 tarihli “Elektrik Piyasasında Üretim Faaliyetinde Bulunmak Üzere Su Kullanım Hakkı Anlaşması İmzalanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ile tamamen serbest piyasanın kontrolüne geçmiştir. Daha kaliteli ve verimli HES’ler oluşturabilmek için projelerin her aşamasını kapsayan kamusal denetim mekanizmaları boşalmıştır. Kamunun asli görevi olan denetim işlevinin özel sektöre bırakılmasına yönelik yapılan düzenlemeler yargı tarafından hukuka aykırı bulunurken, ölen işçilerin vebali denetim boşluğuna hiçbir çözüm bulmayan iktidarın boynundadır. ■

“Kar öncelikli” bir anlayışla denetim yapılabilmesi ne kadar mümkündür? Hiç uygun olmayan bir zamanda su tutulması kararı verenler için asıl olan kar hırsı değil de nedir? “Kaza”da hayatını kaybeden işçilerin yaşamlarına da aynı kar hırsı sebep olmuştur; işçilerin değil karar verenlerin!